

Svenska folket 1979–1985 – sex enkäter från Stiftelsen för Opinionsanalyser

Stiftelsen för opinionsanalyser har sedan 1979 årligen, med undantag för 1984, genomfört en riksomfattande opinionsundersökning med ca 2 000 deltagare. Syftet har varit att till skillnad från de gängse mätningarna på detta område samla in förhållandevis utförliga data om opinionsläget. Enkäterna har varit mycket omfattande och vanligtvis har variabelantalet uppgått till 500 eller fler. Ett annat värdefullt inslag har varit att man försökt bibehålla en jämförelsevis stor kärna av frågor från omgång till omgång. Vissa möjligheter till att studera åsiktsförändringar från år till år finns därmed.

Undersökningarna har genomförts under ledning av Sten Hultgren med professor Gunnar Boalt som medarbetare vid valet av teoretiska utgångspunkter och kompletteringar av frågesystem. Finansieringen har ordnats genom stöd från politiska partier – över åren samtliga med undantag för vpk – centrala organisationer som SAF, LO och TCO men också från företag och intresseföreningar. Den årliga budgeten på ca 300 000 har täckt fältarbete, registrering och bearbetning med dator samt publicering av primärrapporter. Ledningsgruppen har därvid arbetat helt utan personliga ersättningar.

Vetenskapligt har materialet utnyttjats av en forskargrupp vid Stockholms universitet under ledning av Gunnar Boalt. Gruppen har tidvis erhållit stöd från Riksbankens Jubileumsfond och ett flertal skrifter har publicerats.

De första fyra åren svarade Svenska utredningsinstitutet (SUI) för fältarbete och administration av postenkäterna. Från och med 1983 har Stiftelsen anlitat Statistiska Centralbyrån. Från början utarbetades och distribuerades ett enda och tämligen omfattande frågeformulär men i de två senaste omgångarna har man arbetat med mer än ett enkätformulär. 1983 förekom tre varianter delvis övertäckande varandra. 1985 använde man två formulär jämte ett tredje avkortat formulär som sändes ut i ett slutskede i syfte att uppnå en bättre svarsfrekvens.

1984 överlämnades de första fem årens datamängder till Svensk Samhällsvetenskaplig Datatjänst. Med ekonomiskt stöd från Riksbankens Jubileumsfond har datatjänsten dokumenterat dessa årgångar, till vilka nyligen också kunnat läggas undersökningen från senkvintern 1985. Samtliga sex årgångar är således från och med hösten 1985 via SSD tillgängliga för forskning och utbildning.

Tillrättalagningen av materialet vid SSD har huvudsakligen följt gängse rutiner. För varje årsomgång har en osiris-kodbok upprättats med hjälp av dokumentationssystemet GIDO, vilket sedan ett par år tillbaka ställts till SSDs förfogande av ICP SR vid Michiganuniversitetet.

Därjämte har lexikon- och datafiler i osirisformatet skapats. Möjligheterna att lätt överföra materialen till valfri datoranläggning har därmed ökat.

En avvikelse från gängse rutiner är att en kumulerad datamängd skapats på den del av enkäterna som i viss omfattning återkommit över åren. Alla frågor som ställts vid minst tre tillfällen har dragits fram från varje material och ingår nu i en särskild fil. Sammanlagt omfattar denna 319 variabler. En särskild dokumentation planeras. Avsikten är att bygga upp denna på så sätt att man för varje variabel kan studera fördelningarna årsvis. Härvid kommer kodbokens text rörande frågeformulering och annan variabelbeskrivning att flätas samman med utskriften från SPSSx-producerade tabeller.

Externt bortfall i 1985 års material

Enkäten som metod har diskuterats en hel del. En omfattande litteratur finns på området, både internationell och inhemsk. Helt otvetydigt är att postenkäten leder till ett större bortfall än personliga intervjuer, vare sig de sker per telefon eller genom personliga besök. Normalt är att 30 à 35 % av de tillskrivna personerna aldrig svarar vid enkätundersökningar medan motsvarande andel vid intervjuer brukar ligga vid 15 till 25 %.

Genom systematiska studier har man emellertid kunnat göra troligt att enkäten i andra avseenden uppvisar positiva egenskaper som motvikt. Sålunda har man kunnat notera större uppriktighet då det gäller vissa slags attityder. Även frågor som rör folks beteenden och vanor, kanske i särskild grad sådana som är en aning diskrediterande, förefaller ge mera rättvisande resultat.

Bortfallet beträffande Svenska Opinioner 1979–1985 torde ligga nära det normala för undersökningar av denna typ. För de första fyra undersökningarna saknas precisa uppgifter men de torde av allt att döma vara fullt jämförbara med de två senaste, då andelen av SCBs bruttourval uppgår till ungefär 35 %.

Till det externa bortfallet skall läggas också det interna som varierar från fråga till fråga. I vissa fall kan detta ligga vid blott några fåtal procentenheter, i andra fall så pass högt som vid 15 %. Även i detta avseende föreligger inga avvikelser från andra undersökningar av samma typ.

Det sammanlagda bortfallet kan emellertid ge anledning till funderingar över var gränsen går för att materialet fortfarande skall kunna betraktas som ett sannolikhetsurval, eller var gränsen går för att man skall kunna använda det utan efterstratifiering och vägning. Jag har inte för avsikt att lämna svar på frågeställningar av denna karaktär men väl att redovisa några sifferserier som underlag för läsarens bedömning. Beträffande 1985 års material skall här först göras en jämförelse med det externa bortfallet på några punkter som har att göra med

geografisk spridning, kön och ålder.

Bruttourvalet, av SCB draget ur totalbefolkningen födda från och med 1911 till och med 1968 uppgår till drygt 3 080 personer. Av dessa har 1 974 eller 64 % sänt in svar, medan 1 107 ej hört av sig. Av de svarande har 63 personer före insändandet utplånat urvalsregistrets identifieringsmöjligheter, vilket gör att alla bakgrundsvariabler från urvalsregistret saknas. Jämförelser kan uteslutande göras mellan 1 913 personer i materialet och 1 107 personer i bortfallet.

Den första jämförelsen gäller vad SCB kallar riksområden (tabell 1). Här finner man vissa mindre skillnader mellan de två grupperna. Stockholms- och Göteborgsområdena är något underrepresenterade och de norra och mellersta landsdelarna något överrepresenterade. Chikvadratvärdet uppgår till 10.84 som med sju frihetsgrader dock inte når upp till normal signifikansgräns.

En annan regional indelning benämnes H-region. Denna skiljer mellan tätort och landsbygd i olika landsdelar (tabell 2). Tabellen utvisar smärre skillnader mellan å ena sidan storstäderna och å andra sidan övriga kategorier. De förra har en eller två procentenheters större andel i bortfallet och motsatsen gäller de senare. Ej heller dessa avvikelser ger signifikans.

Något större skillnader mellan grupperna uppträder beträffande kvinnor och män. Männen uppgår till 51.6 % i materialet mot 47.9 % i bortfallet (tabell 3). Chikvadratvärdet, 3.72, ligger om än med knapp marginal på rätt sida gränsen för signifikans.

Slutligen återstår för denna form av redovisning variabeln ålder. I materialet finns uppgift om födelseår. Denna har klassindelats så att den äldsta gruppen omfattar personer födda till och med 1920, den näst äldsta

Tabell 1. Det externa bortfallet i 1985 års enkät jämfört med svarsgruppen över ett antal så kallade riksområden. Procenttal.

	Stockholm	Östra mellan-sverige	Småland med öarna	Syd-sverige	Väst-sverige	Norra mellan-sverige	Mell. sverige	Övre norrland	Totalt %	N
Svarsgruppen	18.5	17.0	9.5	14.1	18.6	10.7	4.8	6.8	100.0	1 913
Externt bortfall	20.4	16.6	8.4	14.3	21.4	9.2	4.7	5.0	100.0	1 107
Totalt	19.2	16.9	9.1	14.1	19.6	10.2	4.7	6.2	100.0	
N	579	510	275	427	593	307	143	186		3 020

$$\chi^2 = 10.84; df = 7; P(\chi^2) = 0.854$$

Tabell 2. Det externa bortfallet i 1985 års enkät jämfört med svarsgruppen över ett antal så kallade huvudregioner. Procenttal.

	Stockholm	Större städer	Södra mellan-bygden	Norra tät-bygden	Norra gles-bygden	Göteborg	Malmö	Totalt %	N
Svarsgruppen	18.0	31.2	22.3	8.3	6.8	8.2	5.3	100.0	1 913
Externt bortfall	19.9	31.1	20.1	7.0	5.8	10.2	6.0	100.0	1 107
Totalt	18.7	31.1	21.5	7.8	6.4	8.9	5.5	100.0	
N	564	940	650	235	194	270	167		3 020

$$\chi^2 = 9.27; df = 6; P(\chi^2) = 0.841$$

Tabell 3. Det externa bortfallet i 1985 års enkät jämfört med svarsgruppen över variabeln kön. Procenttal.

	Män	Kvinnor	Totalt %	N
Svarsgruppen	51.6	48.4	100.0	1 913
Externt bortfall	47.9	52.1	100.0	1 107
Totalt	50.2	49.8	100.0	
N	1 517	1 503		3 020

$$\chi^2 = 3.73; df = 1; P(\chi^2) = 0.946$$

personer födda 1921 till 1930 osv till den yngsta gruppen födda 1961 till 1968 (tabell 4).

Här uppträder något mera uttalade skillnader. Två kategorier, den yngsta och i än högre grad den äldsta, är överrepresenterade bland de svarande. De mest aktiva åldrarna, i synnerhet gruppen 36 till 45 år, är underrepresenterade. Här uppnås ett klart signifikant chikvadratvärde, 20.23, vilket vid antalet fem frihetsgrader medför att sannolikheten är mycket hög för att de båda grupperna inte skall kunna betraktas som likvärdiga urvalsgrupper eller anses dragna ur samma population.

Resultatet så långt är anmärkningsvärt genom att det visar på mycket måttliga skevheter. Man får närmast intrycket av att något slags hyvel skurit jämna och nästan liktjocka skivor från norr till söder, från öster till väster. Det ligger onekligen nära tillhands att se de funna mönstren som ett uttryck för att det huvudsakligen är den extra, individuella arbetsinsatsen som ger enkäten ett större bortfall än intervjuer. Det är trots allt enklare och bjuder på mindre motstånd att låta sig intervjuas än att sätta sig ner och fylla i frågor. Tid går det åt i båda fallen, sannolikt i helt jämförbar omfattning.

Men vi vet också att postreturerna är förhållandevis många. Bostadsbyten, en allmänt hög mobilitet bidrar på sitt sätt till ökat bortfall bl a genom att möjligheterna till lokala uppföljningar av brister i centrala adressregister i allmänhet helt saknas när man förlitar sig på Postverkets allmänna service.

Uppenbart är emellertid att några mera betydande regionala skevheter inte har uppstått. Inte heller finns det fog för att förvänta sig att det externa bortfallet skulle vara knutet till vissa mera centrala faktorer i en undersökning av denna karaktär dvs till egenskaper som har att göra med politiska grupperingar och politiska åsikter. Hur det förhåller sig på dessa punkter skall jag försöka belysa något i det följande.

Rapporterat röstningsbeteende 1980–1985

I stiftelsens undersökningar har man bett enkätpersonerna att tala om hur man röstat vid tidigare val tillfällen, nämligen 1979 och 1982. Avsikten har närmast varit att utnyttja resultatet för en vägning och justering då det

gäller att skatta aktuell partisympati. Förfarandet är vanligt förekommande bland opinionsinstituterna och bygger på antagandet att korrekta uppgifter lämnas av de svarande.

Frågor av denna karaktär leder inte sällan till att en hel del personer avstår från att lämna uppgift om faktiskt partival. Man väljer ovanligt ofta att just på denna punkt lämna blankt svar eller man väljer ett alternativ av typen "vill ej svara", "vet ej". På så sätt uppstår ett sk internt bortfall.

Dessa frågor rörande tidigare röstningsbeteende i stiftelsens enkäter brukar föra med sig ett internt bortfall på 5 till 10 %. Läger man därtill också de personer ur den allmänna svarsgruppen som ej deltog i föregående val eller ej hade rösträtt när man upp till ca 15 % av det ursprungliga urvalet och kvar finns, externt och internt bortfall exkluderat, ca hälften av det ursprungliga urvalet. Detta är den grupp som återstår för procentuell fördelning.

Det är således inte bara ett bortfallsproblem utan flera sådana att ta hänsyn till, bortfall som skulle kunna vara uttryck för motiv och agerande av mer eller mindre skevhetsskapande natur. Och som om detta inte skulle vara nog: skevheter kan naturligtvis också uppstå helt oberoende av bortfallsgrupperna och vara orsakade inom svarsgruppen tex som en följd av bristande upptriktighet.

Ett fenomen som ägnats viss uppmärksamhet på detta område gäller respondenters benägenhet att reagera positivt på det socialt önskvärda och negativt på det som anses socialt opassande. Man tenderar att överrapportera positiva sidor av sin personlighet och sina vanor och underrapportera de negativa. Överfört till området partipolitiskt röstningsbeteende skulle man kanske kunna förvänta sig att ytterlighetspartier blir underrepresenterade medan centrumpartier och i synnerhet större centrumpartier blir överrapporterade.

Att bedöma ett urval med utgångspunkt från en jämförelse med en känd fördelning i populationen är en klassisk metod. Ju mindre avvikelser urvalets fördelning uppvisar i förhållande till den sanna fördelningen i populationen desto bättre. Sannolikhetslagarna säger emel-

Tabell 4. Det externa bortfallet i 1985 års enkät jämfört med svarsgruppen över ett antal åldersklasser. Procenttal.

	65 år el mer	55– –64	45– –54	35– –44	25– –34	24 år el under	Totalt %	N
Svarsgruppen	15.4	15.6	14.6	20.6	18.2	15.6	100.0	1 913
Externt bortfall	10.5	14.2	15.7	24.3	20.4	14.8	100.0	1 112
Totalt N	13.6 412	15.1 456	15.0 454	22.0 664	19.0 576	15.3 463	100.0	3 025

$$\chi^2 = 20.33; df = 5; P(\chi^2) = 0.9989$$

lertid att ett med slumpmässig metod draget urval aldrig kan förväntas bli helt perfekt men att avvikelserna med viss lagbundenhet avtar med ökad urvalsstorlek. Det är med andra ord möjligt att bedöma sannolikheten för att ett visst urval med hänsyn till en viss utvald egenskap, t ex fördelningen av partiröster, skall uppkomma genom slumpmässigt förfarande.

I tabell 5 presenteras dels det officiella valresultatet 1979, dels de fem enkäternas 1980–1985 avvikelser i förhållande till detta officiella valresultat. Dessa avvikelser har beräknats på procentfördelningen över de individer som uppgett sitt partival i respektive undersökning. Detta innebär att vi nu har att göra med nettoresultatet av tre slags skevhetseffekter, externt bortfall, internt bortfall samt effekter av eventuella brister i lämnade svar.

Beträffande 1980 års undersökning kan konstateras en tämligen grov underskattning av socialdemokraternas andel. Moderata samlingspartiet överskattas något liksom centerpartiet. Särskilt betänksam blir man inför det förhållandet att borgerliga partier systematiskt överskattas medan socialistiska partier jämte gruppen övriga underskattas. Fördelningen saknar balans mellan blocken.

Från och med 1981 blir den maximala avvikelsen för något enskilt parti väsentligt lägre. Två maximisiffror gäller socialdemokraterna, 1.4 1981 samt 1.7 1985. 1982 avviker vpk samt moderaterna med -1.1 som maximum och 1983 noterar centerpartiet högsta värdet 2.4.

En intressant iakttagelse är att många partier synes drabbas av ömsom positiva ömsom negativa avvikelser. Moderaterna företer två positiva, två negativa värden och ett nollvärde. Samma gäller folkpartiet. Centerpartiet har tre positiva avvikelser, en negativ och ett nollvärde medan socialdemokraterna överskattas fyra gånger och underskattas en gång. Endast VPK uppvisar en systematisk serie av avvikelser i samma negativa riktning.

Detta kommer tydligast till uttryck i den sammanlagda fördelning som återfinnes i sista kolumnen. Man kan här lägga märke till utomordentligt små avvikelser eller inga avvikelser alls beträffande alla kategorier utom vänsterpartiet kommunisterna.

Återigen finner vi ett antal resultat som förefaller tillfredsställande. Inga upprörande stora avvikelser utan det mesta ter sig okontroversiellt. En statistisk test, det klassiska Goodness of fit, ger som framgår av tabellerna emellertid genomgående höga sannolikhetsvärden. En-

Tabell 5. Rapporterad röstning beträffande 1979 års val. Avvikelser från det officiella valresultatet.

Parti Partigrupp	Officiellt valresultat 1979	1980	1981	1982	1983	1985	1980–85
M	20.3	2.9	1.2	-1.1	-1.3	0.0	0.0
F	10.6	0.4	0.0	0.2	-0.4	-1.6	-0.1
C	18.1	1.3	-0.4	0.3	2.4	0.0	0.6
S	43.2	-4.0	1.4	0.8	0.8	1.7	0.3
Vpk	5.6	-0.3	-1.5	-1.1	-1.5	-1.1	-1.1
Kds, Övr	2.2	-0.3	-0.7	0.8	0.0	0.0	0.0
N		1 286	1 448	1 665	1 835	1 417	7 651
Goodness of fit		12.34	11.59	9.33	15.17	4.13	19.54
P(X ²)		0.969	0.959	0.904	0.990	0.469	0.998

Tabell 6. Rapporterad röstning beträffande 1982 års val. Avvikelser från det officiella valresultatet.

Parti Partigrupp	Officiellt valresultat 1982	1983	1985	1983–85
M	23.6	0.7	2.0	1.3
F	5.9	0.4	0.8	0.6
C	15.5	-1.2	-1.6	-1.4
Kds	1.9	-0.5	-0.5	-0.5
S	45.6	1.4	0.2	0.8
Vpk	5.6	-1.1	-0.9	-1.0
Mp, Övr	1.9	0.3	0.0	0.2
N		1 965	1 499	3 464
Goodness of fit		11.77	11.66	21.96
P(X ²)		0.933	0.930	0.998

dast en fördelning kan anses ligga på en helt tillfredsställande nivå, nämligen den för 1985 med p-värdet .469. Av de övriga ligger alla över .90 och tre över .95. Beträffande sista kolumnen är att märka att urvalsstorleken kraftigt skärper kraven på passning. Förhållandevis små procentuella avvikelser ger ändå ett starkt signifikant resultat. Dock bör observeras att av chikvadratvärdet 19.54 svarar enbart vpk-avvikelsen för ca 17 enheter.

Också när det gäller avvikelserna i förhållande till 1982 års valresultat (tabell 6) noteras förhållandevis höga p-värden, i båda fallen mellan .90 och .95. Med signifikansnivån 95 % skulle emellertid fördelningarna kunna betraktas som acceptabla.

Dessa jämförelser skulle kunna sammanfattas på följande sätt: alla material lider av vissa skevheter med hänsyn till antingen valet 1979 eller valet 1982, i vissa fall med hänsyn till båda. Endast beträffande 1985 års material skulle man kunna säga att skevheterna är förhållandevis obetydliga. Av övriga enkäter är de från 1982 och 1983 de bästa genom att avvikelserna i åtminstone en jämförelse ligger på rätt sida om signifikansgränsen. Största skevheter gäller för materialet från 1980. Slutsatsen måste bli att alla dessa material, möjligen med undantag för det från 1985, ligger på gränsen för att kunna analyseras utan att någon form av kompenserande vägning utförs.

Ytterligare ett resultat bör kommenteras. Det gäller de med ett undantag förhållandevis små avvikelser som tenderar att framkomma då man lägger samman de fem materialen. Detta skulle kunna tyda på att enkäten leder till en mycket hög grad av uppriktighet i svaren på denna typ av frågor. Det talar därmed också för att eventuella skevheter i en enskild årgång huvudsakligen uppstår av orsaker som mycket litet har att göra med någon politiskt färgad mekanism. Underrapporteringen av VPK är dock av allt att döma av ett sådant slag men det bör påpekas att detta är ett generellt fenomen som ofta också uppträder i intervjuundersökningar.

När det slutligen gäller 1985 års material har det ovan kunnat konstateras att det externa bortfallet medförde vissa skevheter i synnerhet beträffande variabeln ålder. Vi har nu kunnat lägga märke till att detta bortfall tillsammans med det interna bortfallet knappast medför några mer betydande skevheter vad beträffar rapporterad röstning i de två närmast föregående valen 1979 respektive 1982. Detta kan inte gärna tolkas på annat sätt än att en måttlig, om än signifikant, skevhet med hänsyn till någon enstaka bakgrundsvariabel i det närmaste är negligabel då det gäller de politiska partiernas väljargrupper.

Finns det skevheter i det interna bortfallet?

I varje surveyundersökning förekommer, inte minst vid frågor av politisk karaktär, svar av typen "vill ej svara" eller helt enkelt utelämnade svar. Det otrevliga är att man sällan vet varför detta bortfall uppstår. Man kan jämförelsevis enkelt iakta att det varierar med frågornas karaktär, att det ofta systematiskt och på likartat sätt varierar med kön, ålder, social ställning och liknande egenskaper, men några entydiga förklaringar till bakomliggande orsaker är betydligt svårare att finna. Orsaken till detta i sin tur hänger förmodligen samman med att förklaringarna är många på en och samma gång, att den information som krävs för en mera grundläggande analys är svår att ta fram osv.

Nu är det emellertid inte det allmänna problemet som är ämnet för min diskussion utan ett mera begränsat nämligen frågan huruvida det finns anledning förmoda att den antydda typen av bortfall leder till en mera besvärande partipolitisk obalans. Att bortfallet varierar i dessa enkätundersökningar på ungefär samma sätt som i andra undersökningar tar jag för givet. Men behöver det för den skull innebära att exempelvis den ena eller den andra politiska grupperingen systematiskt blir lidande? Frågan kommer ingalunda att belysas generellt utan begränsas till förhållandet mellan de ovan presenterade variablerna rapporterad röstning 1979 respektive 1982 och ett antal politiska attityder eller krav. Skälet till detta är – förutom det mera allmänna som har med bristande tid att göra – att resultatet i första hand syftar till vägledning inför valet av metod för eventuell efterstratifiering.

Resultaten från senare års valundersökningar tyder på att politiska opinioner eller åsikter är nära relaterade till valhandlingen. Sören Holmberg har presenterat modeller som särskilt betonar ett i dubbel mening nära samband mellan höger/vänsterståndpunkter och val av politiskt block. Dels är sambandet starkt, dels antas höger/vänsterståndpunkten ofta ligga i omedelbar anslutning till valhandlingen, dvs i orsakskedjan närmast föregående valet av partiblock eller parti.

Om man nu utnyttjar det förhållandet att respondenter i allmänhet tenderar att hellre ange sina åsikter än att avslöja sin politiska hemvist, – mindre bortfallsgrupper på åsiktsfrågorna än på frågorna om tidigare partival – skulle man i en undersökning av denna karaktär kunna klassificera respondenterna efter huruvida åsikterna tenderar att gå i borgerlig eller socialistisk riktning. En övervikt av borgerliga uppfattningar hos en respondent antyder borgerligt partival, en övervikt av mera socialdemokratiska värderingar antyder val av motsatt partiblock. En sådan klassificering kan emellertid inte göras på enskilda opinionsfrågor utan på grupper av frågor, som sammanställs till en kontinuerlig skala eller dimen-

Tabell 7 A. Klassificeringsresultat av diskriminantanalys över blockröstning i 1982 års riksdagsval. Jämförelse av hela materialet i 1985 års enkät.

Faktiskt val av partiblock	Predicerat partiblock		
	Grupp 1	Grupp 2	Alla
Grupp 1: borgerliga partier: (m), (f), (c), (kds)	639 89.5 %	75 10.5 %	714 100 %
Grupp 2: Socialistiska partier: (s), (vpk)	184 24.3 %	572 75.7 %	756 100 %
Grupp 1 + Grupp 2	823 56.0 %	647 44.0 %	1 470 100 %
Övriga	294 58.3 %	210 41.7 %	504 100 %

$$x^2 = 0.84; df = 1; P(x^2) = 0.640$$

Tabell 7 B. Jämförelse mellan gruppen internt bortfall och gruppen med känt val av partiblock. 1985 års enkät.

Faktiskt val av partiblock	Predicerat partiblock		
	Grupp 1	Grupp 2	Alla
Grupp 1 + Grupp 2 enligt ovan	823 56.0 %	647 44.0 %	1 470 100 %
Internt bortfall	136 62.4 %	82 37.6 %	218 100 %

$$x^2 = 3.16; df = 1; P(x^2) = 0.925$$

centandelar för en opinionsutveckling över tid torde man allvarligt behöva överväga efterstratifiering och konstruktion av en viktvariabel. Då det gäller val av metod för dylika åtgärder vill jag hänvisa till en del nya rön framkomna inom projektet *Den statistiska metoden i politiska opinionsundersökningar*. Projektet pågår vid avdelningen för matematisk statistik, Göteborgs universitet och Chalmers. Forskningsgruppen som under ledning av professor Peter Jagers uteslutande behandlat skattningar av aktuell partisympati menar att en efterstratifiering huvudsakligen kan bygga på faktisk fördelning av rösterna i valmanskåren relaterad till rapporterad röstning. Att gå längre än så, exempelvis då det gäller en mera generell användning, torde endast vara motiverat om stratifieringsvariabeln förväntas vara förhållandevis kraftigt relaterad till den företeelse som man avser skatta.

Med hänsyn till att en hel del talar för att mätningen av tidigare röstningsbeteende är reliabel i föreliggande serie av enkätmaterial bör en viktig förutsättning vara uppfyllt för dess användning.

Eftersom de respondenter, för vilka uppgift om tidigare partival saknas knappast förefaller vara skevt fördelade i förhållande till gruppen med känt partival bör dessa kunna inkluderas i analyserna oviktiga.

Lennart Brantgärde

En tidigare version av denna uppsats har presenterats vid Statsvetenskapliga förbundets årsmöte, Riksdagshuset, Stockholm den 28–29 oktober 1985, arbetsgruppen partier, organisationer och väljare.

Referenser

- Bergman L R, Wärneryd B: *Om datainsamling i surveyundersökningar*. Liber förlag, Stockholm 1982.
 Björkman NM: *Social önskvärdhet hos felkälla i frågeundersökningar*. Akad avh Sociologiska institutionen, Stockholms universitet, Stockholm 1979.
 Boalt G, Bergryd U: *Political Value Patterns and Parties in Sweden*. Almqvist och Wiksell Int, Uppsala 1981.

- Boalt Gunnar: *Competing Belief Systems*. Almqvist och Wiksell Int, Uppsala 1984.
- Boalt Gunnar: *The Political Process*. Almqvist och Wiksell Int. Göteborg 1984.
- Boalt Gunnar: *Vad vill väljarna*. Almqvist och Wiksell Int. Västerås 1985.
- Boalt G, Hultgren S: *I svenskarnas ögon*. LTs förlag, Falköping 1980.
- Edstrand Karl-Ingemar: "Vet-inte-gruppen, några sammanställningar och synpunkter", i Håstad E (red): *Gallup och den svenska väljarkåren*. Uppsala 1950.
- Holmberg Sören: *Svenska väljare*. Liber, Uddevalla 1981.
- Hultgren S, Nordfeldt S: *Det politiska spelet om envar*. Askild och Kärnekull, Borås 1982.
- Jagers Peter m fl: *Slumpfel i politiska opinionsundersökningar – en inledande simuleringsstudie*. Institutionsrapport avd för matematisk statistik, Chalmers-GU, 1982.
- Jagers Peter: "How far should one post-stratify?" i Lanke J, Lindgren G (ed): *Contributions to Probability and Statistics in Honour of Gunnar Blom*, Lund 1985.
- Svensk opinion 1979* (maskinläsbar datafil), Stiftelsen för opinionsanalyser (producent) 1979, Svensk Samhällsvetenskaplig Datatjänst (distributör), 1985.
- Svensk opinion 1980* (maskinläsbar datafil), Stiftelsen för opinionsanalyser (producent) 1980, Svensk Samhällsvetenskaplig Datatjänst (distributör) 1985.
- Svensk opinion 1981* (maskinläsbar datafil), Stiftelsen för opinionsanalyser (producent) 1981, Svensk Samhällsvetenskaplig Datatjänst (distributör) 1985.
- Svensk opinion 1982* (maskinläsbar datafil), Stiftelsen för opinionsanalyser (producent) 1982, Svensk Samhällsvetenskaplig Datatjänst (distributör) 1985.
- Svensk opinion 1983* (maskinläsbar datafil), Stiftelsen för opinionsanalyser (producent) 1983, Svensk Samhällsvetenskaplig Datatjänst (distributör) 1985.
- Svensk opinion 1985* (maskinläsbar datafil), Stiftelsen för opinionsanalyser (producent) 1985, Svensk Samhällsvetenskaplig Datatjänst (distributör) 1985.

Svensk-kinesiskt seminarium om offentlig förvaltning

Inom ramen för samarbetet mellan Stockholms universitet och Kinas akademi för samhällsvetenskaper ägde ett bilateralt seminarium över ämnet offentlig förvaltning rum den 10–14 december 1984 och den 5–9 november 1985. Den första delen av seminariet hölls i Stockholm och den senare delen i Beijing.

I Stockholms-seminariet deltog fjorton svenska och sex kinesiska vetenskapsidkare och praktiker. I Beijing var proportionerna av naturliga skäl andra: åtta svenskar och elva kineser. Eftersom flertalet av de kinesiska deltagarna inte behärskade vare sig engelska eller sven-

ska och de svenska deltagarna inte behärskade kinesiska genomfördes förhandlingarna med hjälp av tolkar: i Stockholm två svenskar och en kines, i Beijing två kineser och en svensk. Vid seminariets öppnande i Stockholm talade dåvarande vice statsministern Ingvar Carlsson. Ledare för överläggningarna var i Stockholm Gunnar Heckscher och i Beijing Zhou Shulian.

Med några få undantag hade både de svenska och de kinesiska deltagarna i förväg skrivit kortare eller längre uppsatser, vilka hade distribuerats till deltagarna i god tid före seminariets början och därför inte behövde läsas upp i sin helhet. De kinesiska uppsatserna var översatta till engelska och de svenska (från engelska) till kinesiska. Förteckning över de uppsatser som var föremål för diskussion följer.

Det framgick att intresseinriktningen inte var alldeles densamma på svensk och kinesisk sida. Flertalet av svenskarna lade tonvikten på offentlig förvaltning i hos oss traditionell mening och ville även ibland diskutera förvaltningsproblemlösnings samband med det politiska styrelseskicket över huvud. Kineserna intresserade sig däremot främst för ekonomiska, huvudsakligen företagsekonomiska och företagsorganisatoriska frågor.

Diskussionerna hindrades dock knappast av denna olikhet i intresset. Bland svenskarna fanns åtminstone en (Sune Carlson) som hade sitt huvudintresse på det företagsekonomiska området, och även många av de andra satte värde på att få diskutera problem av det slag som särskilt aktualiserades från kinesisk sida. Några av kineserna visade sig å andra sidan vara väl förtrogna med förvaltningsvetenskapliga frågor av annat slag. Det visade bland annat den skicklighet grundad på beläsenhet i västerländsk facklitteratur som ådagalades av ett par kinesiska seminariedeltagare under diskussionen i Stockholm om Jan-Erik Lanes förvaltningsteoretiska uppsats.

Möjligen låg förklaringen till skillnaderna delvis på det språkliga planet. Enligt vad som sades oss i Beijing motsvaras det kinesiska ord som fick översätta "förvaltning" av det engelska "management" snarare än "administration" och inte alls av "public administration". När man skulle precisera det sistnämnda begreppet började man till slut använda ord som enligt uppgift betydde "political management".

Troligen ligger orsakerna dock något djupare. Man är i Kina fortfarande mycket försiktig när det gäller diskussioner med politiska övertoner. Detta återspeglas även i universitetens arbete.

Fram till 1950-talet undervisades vid kinesiska universitetet i statskunskap (political science). Huvudvikten låg därvid traditionellt på statsteori och politisk idéhistoria (political theory). Denna del av ämnet gavs efter hand en alltmera deciderat marxistisk-leninistisk prägel.